Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 25, 1915, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879 | Chicago, Ill., četrtek, 4. avgusta (August 4), 1932. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 183

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

WATERS BO RAZPUSTIL BONUSNO ARMADO

Njegov načrt naletel na opozicijo pri veteranih. Governer Ritchie nasprotuje ustanovitvi veteranske kolonije v njegovi državi

Washington, D. C., 3. avg. — Razpust bonusne armade kot narodne edinice je razviden iz izjave, ki jo je podal sinoči W. W. Waters. Predložil je nov načrt glede formiranja šotorišč v vsaki posamezni državi za veterane iste države.

Waters pravi, da je o načrtu obvestil governerje posameznih držav, ki so poslale veliko število veteranov v Washington, in da je prejel zadovoljiv odgovor.

"Kakor hitro bodo ta šotorišča ustanovljena", je dejal Waters, "tedaj bom svetoval veteranom, naj gredo domov."

Waters je podal to izjavo, ko ga je governer Ritchie informiral, da ne bo dovolil, da bi bonusna armada ustanovila svojo kolonijo v Marylandu, dokler se kongres ne sestane na decemberskem zasedanju. Waters je takoj po konferenci z governerjem obvestil veterane o odloku in svetoval veteranom, naj zapuste Johnstown in se vrnejo domov. Kasneje je podal drugo izjavo, v kateri pravi, naj ostanejo v Johnstownu toliko časa, da bodo formirana nova šotorišča v posameznih državah, v katerih se bodo lahko nastanili.

Poveljnik bonusne armade je bil zelo poparjen, ko se je vrnil s konference z governerjem. Na konferenci je Ritchie izjavil, da ne more dovoliti ustanovitve bonusne kolonije v njegovi državi, ker bi to pomenilo kršitev državnih zdravstvenih in sanitacijskih zakonov.

"Informiran sem bil," je rekel Waters, "da ne moremo izvesti našega načrta radi legalnih zaprek. Ako bi ustanovili svojo kolonijo v Marylandu, bi bilo to direktna kršitev zakonov te države."

Očividno niso vojni veterani v Johnstownu odobrili Watersovega odloka, kajti kmalu potem je podal drug izjavo, v kateri jim je svetoval, naj ostanejo v šotorišču. To je nekoliko ublažilo napetost, toda opozicija proti Watersu se vseeno ni polegla.

Nekateri voditelji veteranov so glasno izražali svojo nezadovoljnost. R. B. Ellison, vodja opozicionalne skupine, je izjavil, da se je Waters izneveril veteranom.

Prebivalstvo bonusne kolonije v Johnstownu je narastlo na devet tisoč in nove skupine še vedno prihajajo. Med temi je 285 žensk in 314 otrok. Mnogo teh je zbolelo radi nepravilne hrane in pomanjkanja živil. Zdravstvene avtoritete so vznemirjene, ker obsoja nevarnost pred nalezljivimi boleznimi.

Požar uničil samostan

Villanova, Pa., 3. avg. — V tukajšnjem samostanu je včeraj izbruhnil ogenj in napravil škodo, ki jo cenijo na $750,000.

Požar je nastal v tretjem nadstropju in plameni so kmalu objeli tudi druga. Paslopje je popolnoma razdejano in ostanke sten bodo morali podreti. Dvajset gasilcev je bilo ranjenih, ko so gasili požar. Samostan je hranil v svojih shrambah dragocene umetnine, ki so predstavljale vrednost tristotisoč dolarjev. Le par slik so oteli iz plamenov. Zgorelo je večje število manuskriptov iz petnajstega stoletja in drugih dragocenosti.

Delavci gospodarijo v Rusiji

Dallas, Tex. — "Ako delovodja v Ameriki ne mara delavca, ga odslovi, v Rusiji pa delavci zapode delovodjo, ako se jim zameri," je izjavil Henry Blakney ob svojem povratku iz Sovjetske unije.

Krvava rudarska bitka v Indiani

Eden rudar ubit in osem ranjenih. Krajevne avtoritete apelirajo na governerja, naj pošlje državne miličnike

Terre Haute, Ind., 3. avg. — Eden mož je bil ustreljen in osem ranjenih v bitki med neunijskimi in unijskimi rudarji pri nekem premogovniku v bližini Pimenta, deset milj južno od Terre Hauta. Unijski rudarji so obkolili rov, v katerem so uposleni neunijski rudarji.

Bitka, ki je pričela ob 3. popoldne, je trajala do enajstih ponoči. Lokalne avtoritete niso bile kos situaciji in šerif Joe Dreher se je obrnil na governerja z apelom, naj pošlje državne miličnike. Prosil je tudi za vojaško bombno letalo, da prežene unijske rudarje s kompanijske lastnine.

Ustreljeni rudar se je pisal Taylor Kellar. Krogla ga je zadela v glavo in je umrl v ambulančnem vozu na poti v bolnišnico.

Nepotrjeno poročilo se glasi, da so bili tudi trije neunijski rudarji ubiti v bitki. Nekateri pravijo, da so videli njihova trupla ležati pri vhodu v premogovnik, toda priti niso mogli do njih, ker so jim to zabranili unijski rudarji, ki so zastražili rov.

Železnice dobile tristo milijonov od vlade

Nekateri menijo, da bo morala vlada prevzeti železnice

Washington, D. C. — (FP) — Od vsote $500,000,000, ki jo je rekonstrukcijska finančna korporacija določila za pomoč železnicam, so te dobile že $323,000,000 v posojilih, ki sta jih odobrili korporacija in meddržavna trgovinska komisija. Aplikacije, ki so jih doslej predložile železnice, predstavljajo vsoto $450,000,000.

Železnice, ki so že dobile posojila, niso uposlile niti enega delavca več, se glase poročila. Posojila so jih le rešila, vsaj začasno, pred polomom. Dohodki so padli in železnice lezejo v čedalje večje dolgove.

Pravni zastopniki železniških kompanij v Washingtonu menijo, da bo to pognalo železnice v propast in da jih bo morala končno prevzeti vlada, ker ne bodo mogle zmagovati obveznosti.

Mestni nameščenci protestirajo proti redukcijam

New York. — Mestni uslužbenci protestirajo proti redukciji plače za deset odstotkov in pobijajo argument, da bo to rezultiralo v nižjih davkih za male davkoplačevalce. Javnonapravne družbe, ki delajo velike profite, bodo prihranile tisočake na račun uslužbencev. New York Edison Co. bo plačala $119,000 manj davka, Consolidated Gas Co. $54,000, New York Telephone Co. pa $116,000. Lastnikom hiš, ki so ocenjene na deset tisoč dolarjev, bodo davki znižani le za krog deset dolarjev.

Mila kazen za morilca

Stockholm. — Po enajstih mesecih, ko je odredil streljanje na delavce, ki so uprizorili mirne demonstracije v Aadalenu, je bil kapetan švedske policije Mesterton spoznan krivim in obsojen na teden dni zapora, trije drugi policaji pa na dva dni zapora vsak. Pet delavcev je bilo ubitih, ko je policija otvorila ogenj.

Povodenj zahtevala šest življenj

Lexington, Ky., 3. avg.—Radi silnega deževja so potoki in reke prestopile bregove in poplavile tukajšnjo okolico. Šest ljudi je izgubilo življenje in materialna škoda se ceni na milijon dolarjev.

SEIPELOVA SMRT REŠILA AVSTRIJSKO VLADO

Njegov naslednik je glasoval za zaupnico in s tem preprečil vladno krizo

Dunaj, 3. avg. — Monsignor Ignac Seipel, prominenten avstrijski duhovnik-politik, je včeraj umrl v vasici Bernitz v bližini Dunaja. Podlegel je sladkorni bolezni, veliko pa je pripomogla k smrti krogla, katero je oddal nanj neki brezposelni delavec pred osmimi leti. Krogla je obtičala v pljučih in zdravniki jo niso mogli odstraniti.

Po čudnem naključju je Seipelova smrt obvarovala avstrijsko vlado pred padcem. Ako bi bil živel le osem ur delj, bi bila vlada kancelarja Engelbert Dollfusa strmoglavljena v parlamentu.

Vlada je potrebovala Seipelov glas, ker je opozicija katero so podprli tudi socialisti, predložila resolucijo, da parlament izreče vladi nezaupnico. Na podlagi avstrijskega zakona ne morejo poslanci voliti v nenavzočnosti. Seipel pa ni mogel priti v parlament, ker ga je zadrževala težka bolezen.

Kakor hitro je bil Dollfuss obveščen o Seipelovi smrti, je imenoval dunajskega bankirja John Wancura na izpraznjeno poslansko pozicijo. Ta je takoj odhitel v parlament in v zadnjem momentu oddal svoj glas proti nezaupnici. To je rešilo kabinet pred padcem. Za resolucijo je glasovalo 81 poslancev in prav toliko poslancev proti. S tem je bila vladna kriza vsaj začasno preprečena.

Monsignor Seipel je bil trikrat načelnik avstrijske vlade. Igral je veliko vlogo v prvih dneh po ustanovitvi republike in l. 1927 je zatrl socialistično revolucijo. Tretjič je resigniral kot kancelar 3. aprila 1929. On je bil vodilna sila v stranki krščanskih socialcev, ki je na krmilu vlade že zadnjih deset let.

Silno je sovražil socialne demokrate, ki kontrolirajo Dunaj. Včasih je branil republiko, toda upal je, da bo doživel povratek monarhije in Habsburžanov. V zadnjem kabinetu cesarja Karla je imel ministrsko pozicijo. Prijatelj bivše cesarice Zite je ostal do zadnjega.

Seipelovo truplo je bilo sinoči pripeljano na Dunaj in položeno na oder v vojaški kazini. V petek bo prepeljan v katedralo sv. Štefana. Pokopali ga bodo z državnimi častmi na dunajskem pokopališču, kjer so mu socialisti, ki so mu nasprotovali v življenju, določili časten grob.

Gradbena firma pristala na zahteve unije

Marseilles, Ill. — Rezultat bitke med unijskimi in neunijskimi delavci, v kateri je bil eden ubit in 20 ranjenih, je unijoniziranje delavcev pri gradnji jeza na reki Illinois. Stevens Bros. in Miller, Hutchinson & Co., gradbeni firmi, sta na konferenci z unijskimi voditelji izjavili, da bosta odslej naprej uposlevali samo unijske delavce pri gradnji projekta.

James Collins, neunijski delavec, je še vedno v zaporu. Obtožen je umora Steve Suttona, unijskega organizatorja iz Joliета.

Porast članstva Mednarodne federacije transportnih delavcev

Amsterdam. — Mednarodna federacija transportnih delavcev je imela 1. januarja t. l. 2,351,243 članov, skoro stotisoč več kot pred dvema letoma. Svoje organizacije ima v 37 državah. Vse druge države razen Avstralije pokazujejo napredek v številu članstva. V prošlem letu se je sedem evropskih unij pridružilo federaciji in ena ameriška.

Ostre obsodbe napada na veterane

Radikalne in druge organizacije pošiljajo proteste v Washington in se zgražajo nad federalnimi avtoritetami

New York. — (PF) — Socialistična stranka, komunisti, Konferenca za progresivno delavsko akcijo in razne druge organizacije obsojajo akcijo federalnih oblasti, ki so s pomočjo oborožene sile izgnale veterane, njihove žene in otroke iz šotorišč v Washingtonu. Dva veterana sta postala žrtvi napada in krog šestdeset drugih je bilo ranjenih.

Norman Thomas, predsedniški kandidat socialistične stranke, je izjavil, "da je kapitalizem, ki ne more in noče dati kruha brezposelnim niti prilike do dela, vedno pripravljen, da jih nagradi s krogiami. To, ker je predsednik poslal federalno armado proti veteranom, je značilno za moža, ki je v prošli predsedniški volilni kampanji obljuboval prosperiteto vsem, a se je v zadnjih letih stalno boril proti "doli" za brezposelne, dočim je bankirjem, železnicam in zavarovalnim družbam podaril milijone dolarjev."

Clarence E. Grundish, urednik lista "Blue Shirts News," glasila Coxove brezposelnostne stranke, je z žgočimi besedami obsodil predsednikovo akcijo. "Bela hiša je omadeževana s krvjo," pravi Grundish. "Vlada je streljala na veterane, ki so se borili za demokracijo, kot na pse. Vsi venci, ki jih bodo položili na grob neznanega vojaka v Washingtonu v prihodnjih letih, ne bode zbrisali krvavega madeža."

Workers' Ex-Servicemen's liga je sklicala velik shod v Bostonu, kjer bo bila sprejeta resolucija za organiziranje vseh brezposelnih, ki naj bi uprizorili pohod na Washington in tako protestirali proti nepotrebnemu prelivanju krvi.

Konferenca za progresivno delavsko akcijo pravi v svoji izjavi, da "solzavice in krogle niso sredstvo za ublaženje bede in da bo morala administracija podvzeti druge korake, ako bo hotela odstraniti nevarnost revolte proti obstoječemu sistemu."

Razne delavske organizacije so naznanile, da bodo sklicale demonstracije širom Amerike, kjer bodo protestirale proti brutalni taktiki federalne vlade, ki je poslala armado proti veteranom.

Ameriške investicije v Nemčiji

Washington, D. C. — Američani imajo v Nemčiji nad štiri milijarde dolarjev v obliki posojil in indirektnih investicij, se glase uradna poročila.

POLITIČNI NEPOKOJ V NEMČIJI SE ŠIRI

Izgredi še niso ponehali, dasi so avtoritete zagrozile s strogimi kaznimi. — Hitlerjevci napadajo vlado. — Vprašanje nemških dolgov spet na površju

Berlin, 3. avg. — Politična napetost v Nemčiji se še ni polegla in vzlic grožnji, katero je izrekel Franz Bracht, Papenov minister za notranje zadeve v Prusiji, da bo strogo kaznoval povzročitelje izgredov, se bitke med pristaši raznih političnih strank še vedno nadaljujejo.

Včeraj je prišlo do ostrih spopadov v raznih nemških mestih, pri katerih je bilo več ljudi ranjenih in aretiranih.

Dasi Hitler in Papen zanikata govorice o bodoči kooperaciji, se te še vedno vzdržujejo. Iz Monakova je prišla vest, da je poslal Hitler svojega reprezentanta v Berlin, kjer se bo sestal z visokimi vladnimi uradniki. Obeta se bitka med Papenom in Hitlerjem za pozicijo kancelarja. Parlament otvori zasedanje 29. avgusta, med tem pa se vrše pogajanja za vladno kontrolo. Papen je odšel na počitnice, s katerih se bo vrnil prihodnji teden.

"Voelkischer Beobachter", fašistični list, je včeraj objavil oster napad na Papenovo vlado. Pravi, da je ona odgovorna za prelivanje krvi, "ker noče ali pa ne more protektirati hitlerjevcev pred komunističnim terorjem."

Berlin, 3. av. — Desničarske stranke so v prošli volilni kampanji obljubovale volilcem nadaljnje redukcije ne samo zunanjih, temveč tudi notranjih dolgov, da tako znižajo breme davkoplačevalcem. Sedaj nazmanjajo, da bodo skušali obljube uresničiti.

Najglasnejši so bili fašisti in nacionalisti. Hitlerjevci so poudarjali, da mora Nemčija ukiniti "tribut" zunanjim državam, Alfred Hugenberg, vojja nacionalistov, pa je šel še dalje in zahteval dalekosežno likvidacijo notranjih dolgov. Podlaga za to je bila nedvomno položena v Lausannu, kjer je nemška delegacija zatrjevala, da Nemčija ne more obenem plačevati reparacij in privatnih dolgov, kar so potrdili tudi eksperti Banke za mednarodna plačila v Baslu.

Stavka tekstilnih delavcev

Fall River, Mass. — Tristo delavcev je pustilo delo in zastavkalo proti Shelbourne Textile Co., ker je družba odredila redukcijo mezde za deset odstotkov in uvedla nove priganjaške metode.

Organizirani brezposelni delavci v državi Washington sekajo drva v gozdu za kurjavo.

Kriza udarila kanadske zadruge

Promet se je lansko leto znižal za en milijon dolarjev

Brantford, Kanada. — (FP) — Depresija ni prizanesla niti zadrugam, kot kaže poročilo, ki ga je objavilo glasilo zadružnega gibanja "Canadian Cooperator."

Lansko leto je promet znašal $3,765,000, $945,000 manj kot prejšnje leto. Zadružno gibanje ima v Kanadi 35 prodajaln, tri trgovine na debelo in farmsko kulturno organizacijo.

Zadruge so navadno zadnje, ki občutijo krizo. Kanadske zadruge imajo največjo zaslombo pri farmarjih, toda stalno padanje cen poljedelskih produktov je neugodno vplivalo na razvoj zadružništva.

Formiranje antifašistične organizacije v Angliji

Sylvia Pankhurst aktivna v protifašističnem gibanju

London. — (FP) — Tukaj je bil ustanovljen Ženski mednarodni komitej za pobijanje fašizma na prizadevanje Sylvije Pankhurst, radikalne pisateljice, ki je pred leti vodila pogumen boj v Angliji za žensko volilno pravico. Prva naloga komiteja bo pažnja nad slučajem mrs. Matteotti, vdove italijanskega socialističnega poslanca, kateri je bil umorjen, ker je vodil ostro opozicijo proti Mussoliniju in fašizmu.

"Ona je jetnica v svoji deželi, dasi fašizem nagiaša, da je svobodna," je izjavila miss Pankhurst. "Njeni otroci ne smejo pohajati šole pod imenom Matteotti, ker je izgovarjanje tega imena prepovedano v Italiji. Vsakega, ki bi izgovoril to ime v navzočnosti fašističnega agenta, čaka aretacija in ječa.

"Hiša, v kateri prebiva vdova umorjenega socialista, je zastražena ponoči in podnevi. Nedavno je bil dr. Germani obsojen na deset let zapora na kaznilniškem otoku na obtožbo, da je prišel v Italijo brez potnega lista, da bi pomagal vdovi pri begu v inozemstvo. Fašistična vlada ne izdaja potnih listov osebam, katere smatra za sovražnike fašizma."

183 ljudi utonilo v štirih državah

St. Paul Minn., 3. avg. — Statistika, ki jo je včeraj objavil tukajšnji list "Dispatch", pokazuje, da je v tem poletju 183 ljudi utonilo pri kopanju v štirih državah. Od teh jih je 138 utonilo v jezerih Minnesote, 16 v South Dakoti, 18 v North Dakoti in 11 v Wisconsinu.

Komisija odredila znižanje tovornih cen za premog

Springfield, Ill. — Illinoiska trgovinska komisija je odredila redukcijo tovornih cen za prevoz premoga v državi. Znižanje za prevoz po železnicah znaša 15%. Pričakuje se, da bo to nekoliko ublažilo situacijo v illinoiski premogovni industriji.

Cestni delavci prejemajo 15 centov na uro

Knoxville, Tenn. — Na zaslišanju pred državno komisijo so bili podani dokazi, da kontraktorji, ki grade državne ceste, plačujejo delavcem samo petnajst centov na uro. Država je odredila gradnjo cest z namenom, da zmanjša brezposelnost.

Padec življenskega standarda na Poljskem

London. — Cene življenskim potrebščinam so od l. 1929 padle za 21%, dočim so bile mezde v tekstilni industriji v istem času znižane od 30 do 60%, se glasi poročilo Mednarodne federacije tekstilnih delavcev.

KANADSKA POLICIJA NAPADLA BREZPOSELNE

Do izgredov je prišlo, ker je premijer Bennett odbil zahteve delavcev

Ottawa, Kanada, 3. avg. — To mesto, kjer je sedaj v teku imperialna konferenca, je bilo včeraj pozorišče večjih izgredov, ko so bile policijske rezerve pozvane v akcijo in napadle brezposelne, ki so uprizorili poulične demonstracije. Policija je rabila količke in več brezposelnih je bilo močno pretepenih in aretiranih.

Do nemirov je prišlo, ko so skušali brezposelni zborovati na glavnem trgu, a so jim avtoritete odklonile dovoljenje. Poznejе so se brezposelni zbrali v nekem parku in se uprli ukazu policije, naj se razidejo. Slednja je potem uprizorila naval in pričela mahati s količki po glavah brezposelnih.

Izgredi so sledili, ko je premijer Bennett odklonil zahteve delegacije, ki jo je poslala k njemu Konferenca brezposelnih koncilov. Delegacija je zahtevala državno pomoč za brezposelne, o čemur premijer ni hotel ničesar slišati. Dejal je, da se vlada trudi in skuša olajšati bedo, dasi spada ta problem v območje posameznih provinc.

Premijer je odbil tudi zahteve glede vladnega zavarovanja proti brezposelnosti, odpoklica represivnih zakonov proti radikalcem in izpustitve političnih jetnikov iz zapora.

"Kanada je del britskega imperija", je dejal Bennett, "in respektira zakone. Noben jetnik ne bo izpuščen iz ječe, dokler ne odsluži svoje kazni. Ako boste vi skušali kršiti zakone, vas bo vlada uničila."

Bennett je potem ukazal policiji, naj odstrani delegacijo iz njegovega urada. To se je zgodilo, nakar je delegacija obvestila brezposelne o premijerjevi akciji in posledica so bile demonstracije, katere so avtoritete razbile s oboroženo silo.

Mati obsojenih samorskih fantov povabljena v Evropo

New York. — Svetovni protivojni kongres je povabil mrs. Ado Wright, mater dveh samorskih fantov, ki so bili obsojeni na smrt na sodišču v Scottsboru, Ala., naj se udeleži kot častna delegatinja kongresa, ki se otvori v Parizu 20. avgusta. Tako naznanja Theodore Dreiser, sloviti pisatelj in načelnik ameriškega komiteja. Kongresa se udeleži tudi Langston Hughes, znan ameriški samorski pesnik.

Protivojni kongres je bil sklican, da formulira program za pobijanje nevarnosti nove svetovne vojne. Mednarodni komitej, ki je aranžiral konferenco, tvorijo Albert Einstein, Romain Rolland, Maksim Gorki, H. G. Wells, Bernard Shaw in soproga umrlega očeta kitajske republike Sun Yat-sena. V ameriškem komiteju je Dreiser, Malcolm Cowley, Leopold Stokowsky, Langston Hughes, Franz Boas, Harry Elmer Barnes, John Dos Pasos, W. E. Dubois, Henry Neuman in Upton Sinclair.

Stavka oblačilnih delavcev

New York. — Delo v 1,500 oblačilnih delavnicah je bilo začasno ustavljeno na odredbo izvršnega odbora krojaške unije, da bo lahko uveljavila kolektivni dogovor, ki je bil dosežen na nedavni konferenci, kjer je newyorški podgoverner Herbert H. Lehman igral važno vlogo kot posredovalec med delodajalci in unijo. Namen stavke je organiziranje oblačilnih delavcev v neunijskih delavnicah. Člani unije so odobrili novo pogodbo, ki določa redukcijo mezde za pet dolarjev na teden, z veliko večino.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Porodna kontrola v Italiji

Mussolini je razkačen, njegovi zvesti možje se togotijo in njegovo časopisje rohni. Fašizem na vrhu je razočaran. Najobilnejši prizdelek Italije in glavni vzrok Mussolinijeve zahteve za teritorialno ekspanzijo slavne domovine Cezarjev—novorojenčki—je vsako leto manjši in manjši, posebno pa letos, ko težka kriza davi Italijo kakor Ameriko.

Otroci so že od nekdaj glavni produkt Italije. Drugega nima kaj pridelati, izdelati in eksportirati. Velika letina otrok, božja pota in razvaline slavnih vekov—to je vse, kar je mogla moderna (oprostite besedi!) Italija pokazati tujcu. Ko je prišel fašizem, je bil vesel tega bogastva in sklenil je, da ga poveča in pomnoži. Mussolini je sklenil: Italija mora rasti na prebivalstu! V desetih letih mora italijansko prebivalstvo narasti za dvajset milijonov! Italijanov mora biti kakor listja in trave! Tako postane Italija velesila, ki se sama od sebe razrine na vse strani, poišče si kolonije in poplavi Evropo in svet . . .

Fašizem je šel s tem programom na delo. Na samce je bil naložen davek. Italijani se morajo ženiti! Ženini in neveste so dobili koncesije; nagrade za velike družine; družina z desetimi in več otroci je bila prosta davkov in dobila je Mussolinijevo osebno čestitko. Revnim nevestam so določili državno doto in baš pred kratkim je Mussolini zaključil, da se voznina na železnicah zniža za 80 odstotkov za dva tedna vsem novoporočencem, ki hočejo potovati po deželi v medenih tednih.

Na drugi strani je diktator dekretiral ostre kazni za "zločin" porodne kontrole; pri tem mu je krepko pomagal njegov prijatelj papež, ki je izdal posebno "seksualno enciklico." Sploh take propagande za porode še ni videl svet.

Kljub temu ni bilo zaželjenega rezultata! Vse skupaj ni nič pomagalo. In danes je Mussolini razkačen, fašistični tisk pa kislo priznava, da porodi v Italiji padajo—prav tako kot v Franciji, Nemčiji in Angliji. Pravkar čitamo poročilo iz Rima, da je bilo v prvi polovici tega leta 62,205 manj otrok rojenih kot lani v tem času in 25,774 manj parov se je poročilo.

Rimska "Tribuna" je objavila članek z naslovom "Mi smo v nevarnosti," v katerem očeta "sebične Italijane, ki iščejo le naslade," pa nočejo producirati otrok. "To nas vodi v propast!" kliče list in zaklinja fašiste, naj se žrtvujejo.

Fašistični tisk se je rad norčeval iz Francije in drugih "protestantovskih demokracij, ki z dovoljenjem porodne kontrole same sebe žrejo." Danes pa mora priznati, da tudi Italija, katoliška avtokracija, sama sebe žre!

Kako sta Mussolini in papež naivna in z njima vred vsi oni, ki jima kimajo! Zapovesta nekaj in mislita, da bo tako! Pri tem pa pozabljata, da otroci, ki pridejo v življenje, morajo tudi—jesti. Drugače ne bodo živeli! Kje ima Italija ekonomske pogoje za normalno preživljanje novih milijonov ljudi? In kam naj jih pošlje? Njene afriške kolonije so puščave in ekonomska kriza je uničila pogoje za izseljevanje v druge dele sveta. Italijani morajo ostati doma—in čim več jih je, tem manjši je njihov košček kruha in polente. Lahko je zaploditi in poroditi otroka, ampak narediti iz otroka—vojaka je pa druga reč, ki precej stane.

Proporčno enake razmere so povsod. V Franciji, Nemčiji, Belgiji, Angliji in v Ameriki je depresija reducirala naraščaj. Mladi ljudje odlagajo ženitev, ker se nimajo na kaj ženiti; oženjeni ljudje pa skrbe, da med krizo ne bo otrok, ker ni dohodkov. To je čisto naravno. Nobena pridiga nič ne pomaga. Kdo pa hoče biti odgovoren za reveža? Država mu noče pomagati, ker ne pozna socialne pravičnosti. Cerkev samo jemlje, daje pa le pridige na debelo, v katere zavije včasi drobtinico miloščine.

Naraščanje in padanje porodov zavisi od ekonomskih in socialnih razmer. Bojazen, da zavestno omejevanje naraščaja tira narod v propast, je nesmiselna. Čudno, ko so epidemične bolezni, lakote in vojne pokončale milijone ljudi v enem letu, ni bilo bojazni, da bo narod izumrl. Rekli so celo, da je bilo to potrebno! Prav za prav so vse to pripisali "božjemu prstu" in mirno zaspali.

Ko pride čas, da višja civilizacija odpravi vojno za vselej, odpravi bolezni in revščino—bo morala skrbeti tudi za znanstveno omejevanje in razpodeljevanje prebivalstva, če ne bo hotela videti, da bo svet prenapolnjen. Dokler bodo na svetu pogoji za življenje, toliko časa bo tudi živelo človeštvo. To človeštvo pa ne bo vedno bedasto in najmanj se bo brigalo, da je nekoč pesek tlačil človeški stvor—Mussolini s sebi enakimi stvori.

Glasovi iz naselbin

S konvencije JSKJ

Indianapolis, Ind. — Zapisnikarji na tej konvenciji imajo dokaj olajšano delo, ker zabeležujejo le izčrpke debat in sprejete sklepe; imen in društvenih številk govornikov se ne piše v zapisnik.

Konvencija sklene, da se radi slabo zadete slike ponovno pusti fotografirati.

Predlogi za rušenje prejšnjih sklepov propadejo in preide se na dnevni spored.

Sprejeto, da bo imela jednota v bodoče svojega pravnega svetovalca, ki bo plačan letno in imel bo pravico udeleževati se vseh konvencij na jednotine stroške. Jednotin odvetnik ne bo glavni odbornik.

Jednota postane članica National Fraternal kongresa in Jugoslovanske bratske federacije. Na zborovanje federacije se bo pošiljalo le enega delegata. Okolish iz Barbertona, Ohio, je grmel proti vstopu v Jugoslovansko bratsko federacijo, pa je bil poražen z veliko večino.

V glavni odbor JSKJ more biti izvoljen vsak član konvencije, ki ni gl. odbornik kake druge podporne organizacije, in biti mora ameriški državljan.

Porodna nagrada materam, ki so članice jednote, se plača po petnajst dolarjev za vsak slučaj. Denar se pridrži v blagajni, s katerim se plačuje otrokov asesment. Če pa dete umrje, se materi izplača preostali znesek.

Poroštva skupnega glavnega odbora so znižana za $24,000, na čemur bo jednota prihranila $160 na premiji, ki jo plača zavarovalni družbi.

Plače gl. odbora: Predsednik $500 letno. Prvi podpredsednik $20 letno. Drugi podpredsednik $20 letno. Tajnik $200 mesečno. Pomožni tajnik $125 mesečno. Blagajnik $60 mesečno.

Pomočniki v gl. uradu so plačani po zmožnosti in plače določa gl. odbor, ki pa ne smejo presegati $135 mesečno.

Predsednik nadzornega odbora ima $10 mesečno, ostali nadzorniki pa po $35 letno.

Predsednik porotnega odbora bo plačan $65 letno, ostali porotniki pa po $25 letno.

Urednik - upravnik bo imel $200 mesečne plače.

Jednotin odvetnik $100 letno.

Vrhovni zdravnik bo prejemal po 25 centov od posamezne bolniške nakaznice ali druge listine.

V finančnem odseku bo plačan vsak član po $50 letno.

Predlog, da se poruši sklep, ki določa $200 mesečne plače gl. tajniku, ne dobi zadostne večine, in ta zaključek ostane. Namen je bil spremeniti ta sklep na $225 mesečno.

Sklenjeno, da se vprašanje dnevnic prepusti prihodnji konvenciji, da jih določi po tedanjih razmerah. Določi pa se dnevnice po $6 za gl. odbornike, kadar so po poslih jednote. Predlog, da bi se stalno nameščenim odbornikom v uradih plačalo le $3 na dan, je bil poražen.

Sklenjeno, da se za prihodnjo konvencijo ne pripravi provizoričnih pravil. Sedanja nova pravila se priobčijo v slovenskem in angleškem jeziku separatno, namesto skupaj v eni knjižici kot dozdaj.

Sledi daljša debata o načrtu za gradnjo jednotinega doma na Ely, Minn. Resolucijski odbor sporoči, da ima med mnogimi drugimi tudi zadevno resolucijo pripravljeno, in da bodo vse skupaj predložili, ko bo odbor dokončal delo. (Šest izmed teh resolucij je bilo že 28. julija označenih v "Ameriški Domovini" za sprejete po zbornici, kar je nas druge časnikarske poročevalce seveda jezilo. To dela vtis, da je dotični list za nekaj dni hitrejši z objavo novic kot pa so ostali časopisi. Kolega Pirc je pojasnil, da so to pomotoma zakrivili doma v tiskarni.)

Sklenjeno, da jednota zgradi svoj dom na Ely, Minn., in da gl. odbor uredi vse potrebno glede zgradbe, za kar ne sme porabiti več kot $20,000. Denar se vzame iz mladinskega sklada, in poslopje se v zameno kreditira mladinskemu oddelku.

Bilo je precej navdušenega govorjenja o znižanju dnevnic s sedem dolarjev na šest ali pet dolarjev, ko pa je šel predlog na glasovanje, da se zadevni sklep prejšnje konvencije poruši, je le par delegatov dvignilo roke.

Frank S. Tauchar.

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa.—Ker sem že spet na prostovoljnih počitnicah, sem se namenil, da na kratko opišem svoje doživljaje v naselbinah, ki sem jih obiskal prejšnji teden.

Na 20. julija sem odšel med naše rojake z namenom, da bi zaslužil za kruh sebi in svoji družini. Toda niti za sol ni bilo. Nekaj rojakov je sicer ponovilo naročnino na Prosveto in tudi par novih naročnikov sem dobil, a vse skupaj ni zadostovalo za vozne stroške in za kruh, da sem si še izposodil, da sem spet prišel domov. Žena je takoj slutila, da ni uspeha, kajti v normalnih časih so bili moji povratki redki; vrnil se nisem po več tednov in tudi mesecev. Sedaj je drugače povsod in tudi zame ni izjeme.

Da, sedaj je vse drugače. Šele letos se pozna, kako silno je depresija udarila naše zveste naročnike Prosvete in Proletarca. Mnogo naših članov je s solzami v očeh prosilo, da bi pisal na upravništvo, da bi se jim list ne ustavil, vsaj do jesenskih volitev ne. Seveda sem že in bom še to storil, vem pa ne, v koliki meri bom uslišan pri upravi. Vsegamogoči, na katerega se še tisoči zanašajo, nič ne pomaga.

Delavci, sotrpini! Novembra letošnjega leta bodo glavne volitve. Zbudite se že sedaj, da boste pravočasno pripravljeni ter da boste oddali vaše glasove delavskim kandidatom. Zbudite se iz trdnega spanja! Odprite na široko oči, da boste videli, kaj se z nami godi in kaj bi se dalo lahko storiti, da bi delavstvo odpravilo bedo in mizerijo, ki nas danes tare bolj kot kdaj prej. Le pomislite kakšno plačilo danes deli kapitalizem tistim, kateri smo se borili za dom in domovino. Koliko so prestali veterani — in kaj so dobili oni dan v Washingtonu? Količke po glavah in svinec v srce! To je njihovo in naše plačilo!

Ali hočemo še nadalje trpeti lakoto in trpljenje v vseh oblikah? Bratje, sestre in sotrpini! Ali smo mi tukaj, da samo trpimo mirno in pustimo, da nas izkoriščajo, potem pa še izstradajo? Ali naj vedno prenašamo gorje? Ali naj čakamo, da nam bo vsemogočni z neba stresel blagoslov? Ali naj pričakujemo potrpežljivo in ponižno, da bomo "nekega dne" gledali iz obličja v obličje vsemogočnemu na "onem svetu?" Medtem pa stradajmo in trpimo bedo, da bo tem večje plačilo "tam gori" po naši smrti. S tem se mnogi tolažijo. S to mažo se mnogi mažejo, ki pa jim prav nič ne koristi ne v življenju in še manj pa po smrti.

Take maže so dobrodošle kapitalističnemu sistemu, kajti z njimi se drži ljudstvo v temi. Razna strašila praznoverja so dobro sredstvo za ohrano današnjega reda. Vedeti pa moramo, da se kapitalisti prav nič ne boje verskih in drugih strašil. Oni se nič ne zanašajo na "posmrtno plačilo." Oni hočejo imeti nebesa na zemlji — in jih imajo na račun nezavedne mase. Ker je ljudstvo še vedno praznoverno in mnogo ga je brezbrižnega, imamo danes zlate čase, zlato doko, ko na milijone ljudi strada kljub temu, da je vsega dovolj in za vse.

Kadar se bodo delavci v večini zavedli svoje delavske dolžnosti in kadar se bodo odločili, da hočejo napraviti konec sedanjemu zlu, ki fias tare vse, takrat bo drugače, takrat bo odpravljen današnji krivični sistem, katerega podpiramo tudi mi sami z našo nezavednostjo in brezbrižnostjo. Trpin se ne zaveda svoje moči in svoje naloge. Če se bi, ne bi živel v pomanjkanju, ampak bi se odločil, da napravi konec brezsrčnemu vladanju. Odločil bi se, da na volilni dan odda svoj glas delavskim kandidatom.

Mnogo delavcev še vedno čaka na "posmrtno plačilo," o katerem nihče ničesar ne ve. Pravim, da nihče, kar pomeni, da ne ve o posmrtnem življenju nič ne noben papež in ne noben njegov trabant. Sploh je neumno ukvarjati se s to stvarjo. Mi se moramo brigati za življenje tukaj in se boriti, da si pridobimo pravice, ki nam gredo. To je naša dolžnost. Naša dolžnost pa je tudi, da čitamo napredno delavsko časopisje, ki je socialistično, katero edino se bori za delavce in njih pravice. Že leta in leta nas uči in svari, pa smo ostali gluhi. Ali se ne bomo tudi sedaj zbudili, ko vidimo, da nas kapitalizem tišči ob steno? Edina rešitev delavskega razreda je v delavski zavednosti in v naukih, ki nam jih daje socializem. Vsem nam je znano, da so kapitalistične stranke podpirane od kapitalistov. Zato pa ne moremo od njih pričakovati, da bodo njihovi predstavniki delali za naše delavske interese. Mi si moramo sami postaviti svoje zastopnike, ki bodo tudi resnično zastopali naše delavske interese vsepovsod.

Pred časom je bilo še mnogo premogarjev organiziranih v uniji. Skušali so organizirati še ostale, medtem pa je prišla polomija radi slabih voditeljev in radi sprememb v industriji ter radi slabega zanimanja rudarjev samih, in unija je postala šibka. Danes je ta unija zelo šibka in skoro brez vsake moči. Bil sem priča slučaju, ko so organizatorji prosili premogarje, naj pridejo na unijski shod. Vse je bilo zaman. Rekli so, da kaj bodo hodili poslušat bedake, da ne bodo unijskih prispevkov plačevali, ker da sedaj dvakrat več zaslužijo kot bi pa pod unijo. In če enega rudarja kompanija odsloví, potem pa cela unija zaštrajka, so modrovali nezavedni rudarji. Oni da radi delajo in da ne marajo stavkati ter se pokoriti unijskim pravilom, da bi radi enega lenuha bili vsi oškodovani na zaslužku. Tako so razumeli pomen unije!

V mnogih slučajih so rajše unijo pustili in odšli delat v skebske majne. In ko so to povedali bossu, jih je bil seveda tako vesel, da jim je dal najboljše "place" v rovu. To pa je trajalo le nekaj časa. Nekateri so resnično zaslužili od $150 do $200 na dva tedna, s tem pa so pomagali ubijati unije. Ubili so samega sebe! Danes trpijo z menoj vred velikansko pomanjkanje. In če se ne bomo do novembra zavedli, da ne bomo oddali naše glasove delavskim kandidatom, nas bodo po volitvah še bolj mrcvarili in trpinčili kakor nas danes.

Naš inženir Hoover si je znižal plačo. Da, toda on ima še vseeno dovolj, da razpolaga z vsem razkošjem in z vsemi dobrinami. Ni se treba bati, da bo zanj zmanjkalo. Njemu ni treba varčevati ne pri kuhi ne drugje. Delavske žene pa morajo zelo paziti kako delajo, da se za silo preživijo.—**Anton Zidanšek.**

Vsi na piknik 7. avgusta!

Cleveland, O. — V teh vročih soparnih dneh si vsak želi in išče hladnega prostora. Kdor se hoče naužiti svežega zraka, naplesati in zabavati, naj pride na Močilnikarjeve farme 7. avgusta, na piknik, ki ga priredi socialistični klub št. 27. Trok bo vozil dvakrat, in sicer izpred SND na St. Clair do Močilnikarjeve farme ob 12:30 in 2:30. Vožnja 25c tja in nazaj. Tam bo prosta zabava. Igrale bodo Jack Zorčeve harmonike.

Upam, da se snidemo v velikem številu. **M. B.**, članica.

Naša krivda

Yukon, Pa. — Strinjam se z dopisnikom, ki piše v Prosveti z dne 26. julija, da so ljudje sami krivi depresije. Krivi so, ker ne volijo za delavske kandidate. Pa tudi drugod napravijo ljudje velike napake. Lahko vidimo, da si v veliko slučajih v tovarnah in premogokopih ljudje sami sebi vrat zadrgnejo, ker ne nastopajo skupno, ker se dajo pregovoriti delodajalskim predstavnikom. Uvedli so delo od kosa in s tem pognali produkcijo do viška, delavec pa se je gonil kot nor, da je več zaslužil. Pa so mu znižali mezdo in spet je še bolj hitel. Tako je šlo naprej, da je moral delati kot črna živina, ako je hotel kaj zaslužiti.

Izkoriščanje, grdo izkoriščanje je bilo v vseh oblikah. Ako bi delavci bili zavedni, bi seveda tega ne bilo. Toda kapitalisti so vedno skrbeli, da so ostali delavci topi, da so se brigali le za igre in da so čitali le sportna poročila v kapitalističnih listih, za nameček pa so jim in jim še servirajo razne škandale in umore, katere do potanknosti opišejo in jih okrasijo z velikimi naslovi ter s slikami.

Delavci pa niso hoteli poslušati delavskih voditeljev in pa delavskega časopisja. Delavci moramo sami gledati, da se otresemo kapitalistične more, ki je potisnila delavske družine na najnižjo stopnjo. Otresli pa se bomo kapitalizma le tedaj, kadar bomo spoznali, da moramo imeti v javnih uradih svoje zastopnike, ki bodo skrbeli za interese delavstva. Da dobimo v javne urade take zastopnike pa moramo na volilni dan voliti za delavske kandidate. Soc. stranka, ki resnično deluje za osvoboditev delavskega razreda, ima v mnogih krajih svoje kandidate, ki so delavski kandidati. Vsak zaveden delavec bi moral zanje glasovati. Delavci se ne smejo pustiti varati takim "delavskim prijateljem" kot je fajmošter Cox in njemu podobni nebeški piloti. Delavstvo ne sme gubiti časa, ampak mora na delo in odločno nastopiti, da se osamosvoji.—**Rudolf Pradel.**

Napad na bonusnika v Washingtonu. —Federated Pictures.

Prezgodnji in prekasni izumi

Težko je odločiti, da li tiči za novimi izumi resnično pozitivno jedro. Kdo bi n. pr. pri znamenitih "smrtnih žarkih" ločil zrno od plevela? Anglež Matthews je l. 1926 zvodil angleško in italijansko vlado za nos, češ, da je izumil brezžično užiganje eksplozivnih snovi na daljavo. Z veliko težavo in šele po precejšnjem času so dokazali, da je goljufal s skrito žično napeljavo. Po Matthewsu je bilo že mnogo "izumiteljev smrtnih žarkov," toda do danes ni podal še noben neoporečenega dokaza, da mu to ime pritiče s polno upravičenostjo.

S problemom o drobljenju atomov je ista. Eden najdrznejših znanstvenih pustolovcev je bil dr. Friedrich Jonas, ki je pod imenom grofa Hohenaua in celo kot delegat neke južnoameriške države l. 1928 na londonski konferenci svetovne energije poročal o svojem sistemu za pridobivanje ogromnih energij iz niča z drobljenjem atomov. Neki reporter ga je razkrinkal kot predkaznovanega sleparja.

Italijan Saverio Natella je "pridobival" s skrivnostnim aparatom celo "energijo iz zvezd" in je ž njo prižgal električne žarnice. Končno se je izkazalo, da je njegov aparat samo navaden dinamo . . . Berlinčan Alfred Uhlmann, tehnično popolnoma neizkušen človek, je "kuril" avtomobil z vodo namestu z bencinom in je počenjal še marsikakšne podobne čudeže, toda vse to mu je rabilo le za to, da je velikim industrijskim koncernom izvabil težke milijone.

Neštetokrat pa se v ostalem dogaja, da je kakšen izum padel v vodo samo zategadelj, ker je prišel — prezgodaj. Ganswindt, ki živi danes v najbridkejših razmerah, je prvi izumitelj trdega zrakoplova — a manjkalo mu je Zeppelinove energije, da bi svoj načrt tudi uresničil.

Pred dvajsetimi leti smo menili, da se bo železniški promet v bodočnosti razvil na enotračniških tirih in da so tudi izumili stabilizirajočo vrtavko, ki naj bi odvrnila nevarnost, da bi se vlak prevrnil. Toda železnica na eno tračnico je šla v ropotarnico in tehnika je v zadnjem času našla druga pota.

Znameniti rotor, ki naj bi zrevolucionira[illegible] plovbo, se ni mogel uveljaviti, njegov princip so izkoristili samo za stotisoče novih ventilatorjev na avtobusih, tramvajih, železnicah. Mali avto inž. Graichena, ki ga poganja stisnjeni zrak in ki se mu zaloga tega stisnjenega zraka obnavlja samo z vožnjo navzdol in s streli iz puške, pa še danes ni našel finansiera.

Mnogi izumi se nikoli ne uresničijo, ker zapadejo že ob svojem rojstvu — smešnosti. Nemec Bischoff je izumil "puščavno ladjo," ogromen zaboj na štirih, kakor hiša visokih kolesih, ki naj bi posredovala udobno vožnjo preko Sahare. Zadeva se je rodila seveda mrtva, pač pa se je med tem pokazalo, da je najboljše prometno sredstvo v puščavah letalo. "Puščavna ladja" pa zavzema častno mesto med izumi, ki so prišli — prepozno. Izumov, ki so ostali sanja, se baš v zadnjih letih ne manjka in zadostuje, če navedemo neštete poskuse za pridobivanje energij iz morja, vulkanov, vetra in sončne toplote, ameriške "ljudi-stroje" robote, metode za spreminjanje neplemenitih kovin v zlato, "epohalne" medicinske izume itd. Vrednost izuma se da premeriti prečestokrat pač šele po letih in marsikatera domislica, ki so se ji ljudje smejali, je pozneje spravila svet za dober korak naprej.

Nastajajoči otoki

Velika barijera na vzhodni obali Avstralije je dolga nad 1200 angleških milj (milja je 1603 metre) in je bila v prejšnjih časih, ko še ni bilo točnih morskih zemljevidov, mnogim v pogubo. Ta barijera je od avstralske obale oddaljena 150 morskih milj in se pričenja prav na severni točki obale. Ta obrambni zid ni nepretrgan, temveč so v njem prehodi in kanali, ki poznavalcem obale omogočajo prihod z ladjami tudi s te strani. Vso ta dolga veriga pa obstoji iz koralnih otokov, ki vedno polagoma rastejo in se dvigujejo iznad morske gladine. Prvi, ki so pluli z ladjami tod okoli, pripovedujejo čudovitosti teh koralnih otokov. Leta 1768 je tod prijadral kapitan Cook in ladja mu je nasedla na sipino. Sedaj pa so že izgotovljene natančne morske karte, s pomočjo katerih se kapitanu ni bati, da bi nasedel.

Ob tej čarobni obali so se naselili raznovrstni ljudje. Poleg temnopoltih domačinov bivajo tu Japonci in Kitajci ter prebivalci novega in starega sveta. Tu v lagunah love želve, mnogovrstne ribe, med katerimi so ogromne jegulje; nekateri pa iščejo bisere. Zanost pa se do pred kratkim ni zanimala za ta del sveta, dasiravno nudijo ti koralni otoki nešteto zanimivosti. Na njih so naseljene ogromne množine raznovrstnih ptic in se pri najmanjšem hrupu dvignejo v zrak. Dolgotrajno skupno življenje jim je vtisnilo svoje zakone. V večernem mraku se zbirajo na skupnem otoku, kjer predno ležejo k počitku se še nekoliko pomenijo v svojem ptičjem jeziku. Drugo jutro pa se dvigne vsa družba v zrak, le mladež ostane doma na otoku.

Morje je prenapolnjeno raznih živali in rib. V lagunah love želve, na katerih si lahko vsak privošči jutranjo ježo. Samice znesejo na suhem svoja jajca. V pesek izkopljejo jame in v nje zležejo do petdeset jajc, nato pa zopet odšvedrajo v morje ter zarezujejo s svojim oklepom plitve brazde v naplavljen pesek. Mlade želve izvabi solnčna toplota, a le malo jih dospe v morje, ker nešteti sovražniki, med njimi tudi človek, uničijo tri četrtine mladega zaroda. Domačinom so jajca in mlade želve slaščica.

—*B. Ri.*

Vesti iz Jugoslavije

(Glavna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana, 18. julija 1932.

Vojska je dolžna občini

Ljubljanska občina ima v mestu zgrajenih več stanovanjskih hiš, katerih stanovanja imajo v najemu razni meščani in obrtniki. Mestni magistrat pa stalno stoka, kako težko ljudje plačujejo stanarino in da občinska blagajna pri tem mnogo trpi. Vzdrževati mora vse hiše ter izdajati za to precejšnje vsote vsako leto, a dolgovi najemnikov rastejo iz meseca v mesec. Magistrat tudi ve, da so težki časi in da mnogi uradniki težko spravijo skupaj tistih nekaj sto ali nekaj tisoč Din za stanovanje ali lokale, zato dovoljuje, da ji dolžniki plačujejo zaostalo najemnino v obrokih. Samo v primerih, da kdo od stanovalcev izrablja to "dobro tetko krizo" ter ne plačuje najemnine nalašč, da si bi jo zmogel, seže magistrat po hujših ukrepih izterjavanja ali pa stanovanje oz. lokal odpove najemniku.

Te dni pa je neki ljubljanski dnevnik zapisal, da dolgujejo razni najemniki občinskemu uradu nič manj kot 1 milijon 699,000 Din za najemnino. To je res velika vsota. Toda številke poveličajo in razložijo skrivnost teh velikih zaostankov: **magistratu je vojno ministrstvo dolžno celih 1 milijon 326 tisoč Din za najete kasarne!**

Od cele poldrugemilijonske vsote dolga odpade torej na stanovalce samo okrog 350,000 Din, res ostali znesek pa dolguje vojno ministrstvo kot najemnino za kasarne. Vojno ministrstvo pa je tisto ministrstvo, ki požre največji del državnega proračuna, in vendar dolguje celo tako najhnemu in zapostavljenemu mestu, kakršno je Ljubljana, nad 1 milijon dinarjev!! Vojno ministrstvo porabi torej cele mnogo več milijard, kot pa jih določa javni proračun.

Poleg vsega tega mora pa še ljubljanski magistrat stalno trositi težke tisočake za vzdrževanje teh kasarn, ker je treba zmerom kaj popraviti.

Zato naj magistrat nikar ne zmerja tiste — potem takem redke — najemnike, ki ne zmorejo sproti plačevati najemnine. In kdo so ti zaostankarji? Predvsem barakarji, ki jim je občina postavila lesene barake, v katerih stanujejo delavci, ki niti najhne najemnine ne zmorejo, res ne zmorejo. Poleg tega so na zaostanku branjevke za tržne prostore na živilskem trgu. Najemniki stanovanj v mestnih stanovanjskih hišah pa plačujejo najemnino precej redno. Finančno diha ljubljanska občina res težko: iz Beograda zanjo ni izdatnih podpor v njenih kasarnah pa stanujejo vojaki kar nastonj.

Poldrugo leto strogega zapora

Pred dvema mesecema, 26. aprila je sedlarski mojster Alojzij Breceljnik v Ljubljani oddal v trgovini Koehler na Dunajski cesti pet strelov proti gospej lastnici Rozi Delacordovi, katerih eden jo je smrtnonevarno ranil v trebuh. Breceljnik je nato po napadu odšel v svojo delavnico na Gosposvetski cesti ter pognal nekaj strelov tudi vase. Oba so težko ranjena prepeljali v bolnico, kjer so oba rešili smrti. Po prevrevanju je moral Breceljnik v zapor in pred nekaj dnevi je stal pred ljubljanskimi sodniki ter se zagovarjal za nameravani umor.

Breceljnik je bil vajenec in pozneje dolgih 23 let poslovodja sedlarske delavnice pokojnega mojstra Koehlerja. Ko je mojster umrl, je delavnico prevzela vdova Roza, ki se je poročila z Delacordom, Breceljnik pa je moral iz prostorov, kjer je delal nad 20 let. Mogoče je Breceljnik kdaj upal, da bo on gospodar v Koehlerjevi delavnici in trgovini? Zelo mogoče. Breceljnik je otvoril svojo sedlarsko delavnico na Gosposvetski cesti, a mu je zadnje čase šlo zelo slabo. Dasi je materijal kupoval v Koehlerjevi trgovini pri Delacordovi, vendar nikdar ni sam stopil tja, marveč je pošiljal vajenca ali pomočnika. Ko je bela njegove trgovine prišla do Miška, je napisal poslovilno pismo ženi in svojemu otroku, nato pa je vzel revolver, ga nabil ter po dolgih letih spet prvič stopil v Koehlerjevo trgovino, dvignil revolver ter začel streljati v Delacordovo. Gospa je zbežala v sosedno sobo, a skozi stekleno okno na vratih jo je en strel zadel v trebuh. Breceljnik se je nato vrnil v svojo delavnico ter pognal nekaj strelov vase v samomorilnem namenu.

Breceljnik se je na razpravi zagovarjal, da se vsega dejanja ne spominja. Trdi, da je izvršil napad in poizkušeni samomor v duševni zmedenosti. Nekaj mu je tedaj reklo: Pojdi! — pa je napisal poslovilno pismo, odšel, napadel Delacordovo in nato poizkušal še sebe ubiti. Zakaj, tega ne ve pojasniti. V preiskavi je priznal, da je sovražil že dolgo Delacordovo, na razpravi pa tudi tega ni priznal. Glavna priča, Delacordova, tudi ne ve povedati ničesar o kakih domnevanih nagibih, ki bi dovedli Breceljnika do napada, nikdar ni opazila, da jo tako zelo sovraži. Ostale priče po večini razbremenjujejo obtoženca. Obtoženec napravlja res vtisk, da zelo trpi.

Sodišče je obsodilo Breceljnika samo na 1 leto in pol strogega zapora.

Izpremenba ameriškega državljanstva. — Listi v Jugoslaviji prinašajo to-le notico, ki se tiče otrok, rojenih v USA, in njih državljanstva: "Dosedaj so osebe, rojene v Zedinjenih državah Amerike, bile toliko časa ameriški državljani, dokler niso prisegli zvestobe kaki drugi državi. Tem je bilo dopotovanje v USA vedno svobodno. Sedaj je dospelo iz New Yorka telegrafično sporočilo o naslednjem odloku: otroci, rojeni v Zedinjenih državah izgube ameriško državljanstvo, ako njihov oče dobi državljanstvo kake druge države za časa mladoletnosti otrok in ako otroci žive skupaj z očetom. Iz tega sledi, da oseb, rojenih v USA, ki živijo v naši državi, od sedaj naprej ni več smatrati za ameriške državljane, ako ni tudi njihov oče ameriški državljan in da potem takem nimajo pravice do ameriškega potnega lista in nikakršne prednosti za dopotovanje v USA."

Požar na ljubljanskem velesejmu

Po današnjem lepem jutru je proti 11. uri dopoldne prišlo do nevihte. Izza polhograjskih hribov so se privalili gosti črni oblaki nad ljubljansko ravan. Bliskalo se je na moč, vilia se je huda ploha. Nenadoma je treščilo prav blizu in kmalu se je nad mestom vil pod črnimi oblaki rjav dim, znak, da nekje gori.

Gorelo je v nekem paviljonu na velesejmu.

Treščilo je v tamkaj nahajajoči se vrtiljak, z njega pa je strela preskočila v poleg ležeči velesejmski paviljon, v katerem je bila ob vsakem velesejmu otvorjena razstava higijenskega zavoda. Kakor velika večina velesejmskih paviljonov je bil tudi ta lesen, zato je ves paviljon v pol ure zgorel prav do tal. Rešiti niso mogli ničesar, dasi so bili gasilci takoj na mestu ter je tudi huda ploha prišla na pomoč. Poleg stoječi še večji paviljoni so ostali nepoškodovani. Če bi ne bilo plohe, bi se sosedni objekti vsekakor vneli, v nevarnosti bi bil ves velesejem pa tudi samo mesto.

Veter je nosil pepel, ogorke in iskre prav do sredine mesta, a ker jih je dež sproti pogašal, niso napravili nikake škode.

V paviljonu, ki je zgorel prav do tal, je bil nameščen ves inventar, ki so ga higijenski zavodi iz Slovenije ob vsaki velesejmski prireditvi razkazovali. Modeli, preparati, načrti, slike in modeli slovenskih zdravilišč, modeli stanovanjske hiše, spalnice, razni aparati, figure iz voska — skratka: ves bogati inventar, last higijenskih zavodov, zdravilišč, bolniških blagajn itd. vse to je zgorelo s paviljonom vred. Ves inventar cenijo na 400.000 dinarjev in ni bil zavarovan, paviljon sam tudi cenijo na kakih 20,000 Din ter je bil le malenkostno zavarovan.

V pol ure je zgorelo vse. Od paviljona je ostala le tenka plast pepela in nekaj drobnih zoglenelih opornikov. Tudi vrtiljak je nekoliko poškodovan. Zgorelo je nekaj sedežev in gornji obod.

V Krki utonil. — V nedeljo je neki frančiškan iz kandijske bolnice pri čolnarjenju po Krki našel blizu kopališča v vodi moško truplo. Ko so ljudje potegnili truplo iz reke, so dognali, da gre za "Amerikanca" Franceta Potočarja — brata gospe Burjatove iz Kandije — ki je 13. julija izginil od doma ter ni bilo o njem nobenega glasu več. Državno tožilstvo preiskuje, ali gre za nesrečo, samomor ali zločin. Potočar je bil nad 20 let v USA.

V zaporu se je obesil. — V Št. Vidu nad Ljubljano je bil aretiran 30-letni Leopold Lukan, rodom iz Spodnjega Konomlja pri Idriji, ker je bil osumljen, da je skušal vlomiti v delavnico krojača Menarta. Lukana, ki je že dolgo brez dela, so odvedli v ljubljanske zapore, kjer pa je Lukan še istega dne napravil samomor. Najprej se je zaletel s silo z glavo ob železje cent. kurjave v celici, nato pa vzel hlačni jermen, napravil zanko, jo nataknil na vrat ter se leže obesil na napravo centralne kurjave. Popoldne so ga našli v celici mrtvega. Pokopali so ga kar na tihem. Lukan je ob aretaciji tajil vsako krivdo.

Umrli so: V Krčevini pri Mariboru 51-letni železniški čuvaj Fran Langerholz, v celjski bolnici 46-letna Rozalija Serbejeva, služkinja iz konjiške okolice, v Gaberju pri Celju 71-letna Katarina Svetelova, v celjski bolnici Frančiška Oblakova, dninarica iz Griž, v Ljubljani 82-letna Marija Seljak roj. Petan, v ljubljanski bolnici 20-letni rudar Polde Ačkun iz Hrastnika, v Novem mestu odvetnik in bivši predsednik novomeškega okrožnega sodišča Franc Gatzarolli-Thurnlack, star 74 let.

Huda nesreča se je pripetila logarju Alojziju Pihlerju v Vurbergu. V gozdu so podirali drevje, pri čemer se je posekano drevo zvrnilo nanj ter mu prizadejalo hude poškodbe, ki jih bo le težko prebolel.

Nezgoda s samokresom.—V Jugorju pri Suhorju so se zbrali fantje ter šli proti cerkvi, pa je med njimi nekdo imel v žepu revolver, pokazal ga je drugim, ne da bi vedel, da je revolver nabit. Ravnal pa je tako neprevidno, da se je revolver sprožil ter je strel zadel 18-letnega Marka Stublarja v trebuh. Težko in za življenje nevarno ranjenega Stublarja so odpeljali v kandijsko bolnico, kjer mu skušajo rešiti življenje.

Vohunski proces končan.— Proces zoper madžarske vohune je bil pred državnim sodiščem v Beogradu končan s strogo obsodbo večine obtožencev. Glavni obtoženec madžarski državljan Andraš Majtan je bil obsojen na 8 let ječe, Ratkovič na 8, Takač na 2, Bene na 2, Kovač na 4, Sipoš na 1 leto ječe. Kereš, Kiemen in Horvat so bili oproščeni.

Požar pri Novem mestu. — Dne 16. jul. zvečer je izbruhnil v hlevih veleposestva Andreja Agnitscha v Srebrničah pri Novem mestu požar. Zgorelo je ostrešje in nekaj zaloge sena, orodje in živino so rešili. Ogenj je najbrž povzročilo kurjenje z oblanjem pod kotlom.

Porodnišnice žuželk

Tam pri botaničnem vrtu živi profesor, ki je skoro mali bog,— saj odločuje o življenju in smrti neštetih malih žuželk. V njegovem laboratoriju se po njegovi volji lahko dnevno izvali na milijone raznih os, muh, hroščev, metuljev in sličnih malih stvaric, katere potem izpusti na svobodo.

Marsikateri bo vprašal: "Ali že ni govolj te golazni?" Ni jih! Navadno primankuje ravno onih, ki varujejo in ščitijo naše kulturne rastline. In ko narava sama tega ne more proizvajati, treba ji je priskočiti na pomoč. Pomagamo si takorekoč sami. V nekaterih krajih se zaplodi neizmerno število škodljivih žužkov, da so prava šiba božja. In v takih slučajih so potrebni drugi žužki, ki se hranijo z njimi ali pa jih vsaj uničujejo ali zatirajo.

Tako so na primer v Novo Zelandijo pripeljali velike množine sadnega drevja, ki je lepo uspevalo in obrodilo sad. Opazili pa so pozneje, da je vsako jabolko črvivo. Da se odkrižajo neljubega jim gosta, si je vlada Nove Zelandije naročila nekaj milijonov najezdnikov, to so osam podobne živalice, ki same na sebi niso škodlive, imajo pa to čudno navado, da gosenicam in črvom v živo telo zležejo svoja jajčeca. Gosenice navadno žive dalje, v njih pa se počasi izvale črviči, ki jim razjedajo vse telo, da morajo slednjič poginiti.

Da se bi to naročilo najezdnikov bolje izplačalo, je Nova Zelandija istočasno naročila še nekega zajedavca, ki uničuje strigalice, namreč muho zajedalko. Naročeni najezdniki in muhe zajedavke so srečno dospele na določeno mesto in vse bi bilo lepo v redu, ako si narava ne bi privoščila nagajivo šalo. Najezdniki so nenadoma izgubili veselje leči svoja jajčeca v gosenico jabolčnega molja, kar so delali sedaj že stoletja. Napadati so pričele muho zajedavko ter jo temeljito iztrebile. Naslednje leto je bilo še več strigalic in gosenic jabolčnega molja in vrhutega še nadloga najezdnikov.

Profesor vodi svojega gosta po svojem laboratoriju od mize do mize ter razkazuje postanek raznih žuželk. Pod steklenimi zvonci so shranjene ogromne množine oživljenih žužkov. V drugih, pločevinastih bolnih so frfotali molji-mokarji, od katerih so ravnokar pričakovali obilno odlago jajčec. Samice so odlagale jajčeca, ki so padala skozi železno sito v nastavljeno posodo, da so z njimi po potrebi krmili najezdnike. Grozne stvari se gode v tem laboratoriju. Umetno so pospešili razvoj neštetih žuželk samo z namenom, da jih bodo lahko pozneje zopet uničili iste množine. Profesor je bil v laboratoriju kot babica in hkrati kot rabelj.

Moti se, kdor misli, da vsi ti hrošči, muhe, najezdniki ter ostali neimenovani gojenci tega zavoda prosto letajo po sobanah in da jim je na prosto voljo dano, da se plode po milji volji. Ne, vse se mora vršiti po določenem redu. Zaprti so v steklenih posodah in njih dolžnost je: ploditi se in leči jajčeca. Zajedavci, ki niso potrebni za razmnoževanje, se ne smejo niti razviti. Že kot jajčeca se vlože v velike ohlajene omare, kjer jih puste tako dolgo, da prejmejo potrebnega naročila.

Ako bi vse pustili naravnim potom, bi bilo v štirinajstih dneh nad tri milijone raznih zajedalcev. Ker pa je dvomljivo, da se bi taka množina žuželk potrebovala, se njih razvoj umetno ustavi v ohlajenih shrambah. Valjenje jajčec pa se potem izvrši šele pomladi, ako bo prispelo potrebno naročilo, ker sicer se jih hrani še nadalje.

Gosenične nadloge so se preje varovali s tem, da so debla ovijali s smolnatimi trakovi, na katerih pa so obvisele le posamezne gosenice. Vse ostale so se spustile po nitki na tla, ki se jim je izcejala iz zadka. Pozneje, v času tehnike so jih poskušali ugonobiti s pomočjo letal, iz katerih so spuščali strupene pline. Gosenicam pa se radi tega ni zdelo vredno, da bi poginile.

Danes, v času moderne tehnike, pa nastopijo v sličnih slučajih prirodoslovci—učenjaki. In ko dobi gosenice v roke znanost, jim ne preostaja drugega, kot da poginejo. Nanje spuste cele armade njihovih škodljivcev, da nastane strahovit pokolj. Prirodoslovci določijo, katerega sovražnika poženejo nanje. Mali najezdniki napadajo gosenice ter jim z ostrim želom spuste v njihovo truplo svoja jajčeca. Mali črviči jih razjedajo pri živem telesu, dokler gosenice ne omagajo in poginejo. Večja vrsta najezdnikov pa zasadi gosenici želo takoj za glavo, jl spusti nekoliko svojega strupa ter jo tako ohromi. Tri mesece visi tako otrpla na listu in med tem časom jo najezdnikove ličinke porabijo za hrano.

Ako znanstveniki napovedo vojno škodljivcem kulturnih rastlin, tedaj si ne smemo misliti, da zlezejo bradati profesorji na drevje ter prično z ugonabljanjem. Ne, ti učenjaki ostanejo lepo doma ter čakajo na naročila. Ko jih prejmejo, odprejo umetno hlajene omare in iz njih vzamejo kartone, na katerih so nalepljena jajčeca potrebnega zajedavca. S temi odpotujejo njihovi pomočniki v ogrožene kraje in prilepijo na debla izročene jim kartone. V teku štirinajstih dni se izvali iz jajčec par milijonov najednikov, katerih edini namen je, čimprej izleči svoja jajčeca. Ker pa so to zajedavci, potrebujejo primernih živih bitji. Najezdniki zlete visoko v zrak in kmalu opazijo na drevju gosenice in tedaj se šele prične njihovo pravo delo.

Uničevanje škodljivcev na biološki podlagi je sijajna zamisel, vendar se ne posreči vedno. Preteklo poletje so hoteli na isti način uničiti gosenice, pa jim je mati narava prekrižala njihovo namero. Nenadoma je nastopilo zelo hladno vreme in ravnokar iz jajčeca zvaljeni najezdniki so poginili od mraza — škodljivci pa so se še nadalje veselili svojega življenja.

B. Ri.

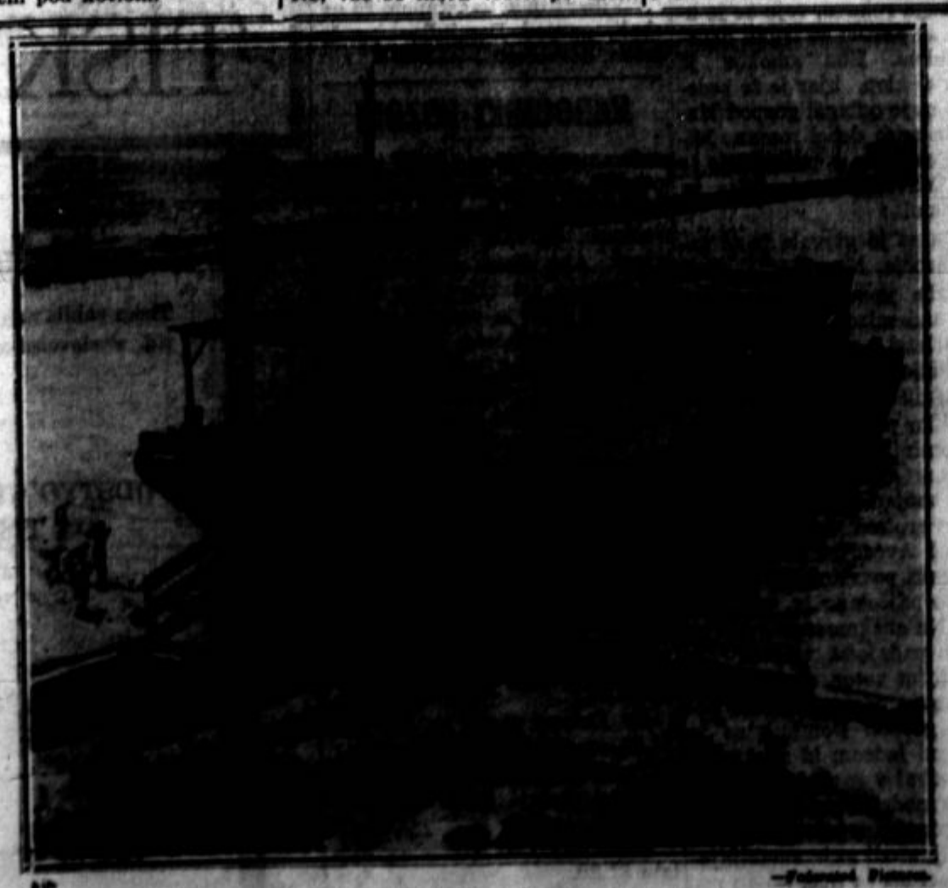

—Fotoprint Pictures.

Bonusniki, vračajoči se iz Washingtona, odkoder so jih zapodili, si pomagajo na vse načine. Henry Harris z ženo in štirimi otroci se je lotil ribištva v Bayonnu, N. J.

Vesti s Primorskega

KALVARIJA OBADOVE DRUŽINE V SALEŽU NA KRASU

Nedvomno sta vasi Zgonik in Saležpri Trstu dve izmed naših najbolj zavednih kraških vasic, kjer živi naše preprosto, toda odporno in žilavo ljudstvo, ki je tako navezano na svojo borno rodno grudo in svoj dom, da ju ljubosumno čuva pred zemljelačnim tujcem. Naši ljudje so v štirinajstih letih do dobra prepoznali svoje gospodarje in se niso dali zavesti ne z obljubami, še manj z nasiljem. Obe kraški vasici sta v zadnjih letih še prav posebno hudo občutili tujčevo peto. Zgonik je bil Lahom vedno trn v peti. Prizadevali so si na vse mogoče načine, da bi uklonili ljudstvo in zarobili njegov duh. Saležza Zgonikom ni zaostajal. Ko so letos spomladi neznanci izruvali v Zgoniku drevesce v spomin Mussolinijevega brata Arnalda, so karabinjerji v obeh vaseh polovili nič manj ko 45 mladeničev in jih odgnali v zapore. Zaradi fašističnega nasilja je v Zgoniku še najbolj trpela družina bivšega župana Grudna. Pred kratkim so si zgoniški fašisti ustanovili celo svojo bojno postojanko s četo svojih ljudi, ki sedaj nadzirajo naše ljudi in jih, če treba, tudi terorizirajo.

Najtežja usoda zatiranih in preganjanih pa je gotovo zadela družino Obadovih v Saležu.

Leta 1926 je umrl v starosti 47 let gospodar Ivan Obad zaradi pljučnice, ki si jo je nakopal po krivdi fašistovskih preganjalcev. Dve leti nato mu je sledil v prerani grob tudi sin Bogumil. In spet dve leti nato je prišel veliki tržaški proces, na katerem je bil njegov najstarejši sin Janko po sodnikih fašističnega posebnega sodišča obsojen na 10 let ječe, ker so ga karabinjerji prijavili, češ da je sodeloval pri požigu poitalijančene ljudske šole v Zgoniku. Bil pa je mirnega in tihega, čeprav kremenitega značaja, pa je bilo ljudstvo, ki ga je poznalo, od vsega početka prepričano, da je bil po nedolžnem obsojen. Janko je zelo inteligenten in nadarjen kmečki fant, ki se je kot samouk naučil glasbe in kot organist vodil cerkveno petje. Celo po dolgotrajni preiskavi mu tudi na samem procesu niso mogli ničesar dokazati. Ko pa je bil obsojen, so ga odgnali v zapore v Lucci.

V začetku junija t. l. je doletela Obadove nova nesreča. Pokrajinska konfinacijska komisija, ki ji načeluje sam prefekt, je obsodila na 4 leta konfinacije Jankovega brata Mirka, ki je študiral pravo. Mirko Obad je dovršil gimnazijo v Mariboru in po maturi se je vpisal na juridični fakulteti v Ljubljani. To je bil vzrok, da so si fašisti v svojem slepem sovraštvu proti vsemu, kar je jugoslovanskega v Julijski krajini, zapisali tudi njega v svoje proskripcijske imenike. Ko se je leta 1930. v času počitnic vrnil domov, da bi kot italijanski državljan izvršil svojo vojaško dolžnost, so ga pričeli dejansko nadlegovati in preganjati. Na njegovem domu so izvršili nešteto preiskav, njega samega odvedli v preiskovalni in preventivni zapor. Letos je odslužil vojaški rok. Prosil je za potni list, da bi mogel v inozemstvu nadaljevati svoje študije, a mu ga oblasti niso hotele dati. Tedaj je, kakor so ga pozneje obtožili, skušal skrivaj zbežati čez mejo, toda tik ob meji so ga ustavili miličniki in aretirali. Odgnali so ga v tržaške zapore, v katerih so ga prav po fašistovsko zaslišavali vse do 9. junija, ko je bil postavljen pred konfinacijsko komisijo, ker mu že ni bilo mogoče dokazati kakršenkoli političen prestopek, zaradi katerega bi ga mogło sodišče obsoditi na več let zapora. Moral je za dobo 4 let v konfinacijo le zaradi poskušenega bega čez mejo.

Od petih sinov sta ostala doma le še dva, 21-letni Stanko in pa najmlajši bratec, ki mu je bilo šele 6 let. Pa tudi Stanko je moral končno kloniti pod nasiljem. Kakor znano, so uvedli fašisti pred nekaj leti predvojaške vaje, ki so postale v zadnjem času obvezne za vse nabornike. V tem pogledu so pričeli po naših vaseh prav posebno strogo postopati, da bi tako še bolj šikanirali naše ljudi. K predvojaškim tečajem je moral letos tudi Stanko Obad. Zaradi neprestanega preganjanja, večnih aretacij in zaporov je bil že docela izčrpan in bolehen. V predvojaških taborih je moral spati na mokrem cementu in zaradi svoje narodnosti, ki je ni hotel za nobeno ceno zatajiti, prenašati vse nadloge vojaškega stanu in šikane sovražnih fašističnih častnikov. Pri vajah je obolel in je zaradi tega prosil, naj ga pustijo domov. Toda fašistični zdravniki mu dolgo niso hoteli izstaviti potrebnih spričeval. Nazadnje je le prišel domov, a njegovo zdravje je bilo že docela uničeno. Tedaj je izvedel, da so njegovega brata Mirka konfinirali. Zanj je bil to poslednji in najhujši udarec. Z velikim samopremagovanjem se je odpravil v Trst, da se poslednjič sestane z njim, preden bi ga odvedli bog ve kam. Ko se je vrnil iz mesta domov, je obležal, bolan na pljučih. Nekaj dni nato je izdihnil.

Dne 15. junija so ga pokopali. Bil je lep dan in, čeprav so imeli ljudje polne roke dela, je prihitelo vse v Saležda izkaže poslednjo čast mladi žrtvi tujčevega nasilja. Fašisti so sicer poskušali razgnati pogrebce, ki so se zbrali iz bližnjih in daljnih vasi, toda 2000-glava množica se v svoji trpki žalosti ni dala motiti in je zvesto sledila Stanku tudi na njegovi poslednji poti.

Menda je bil zares udarec zlobotne usode, da je morala Obadova družina žrtvovati že svojega četrtega člana. Kakor tragična ironija si sledijo datumi: 9. junija 1926., ko je umrl oče, 9. junija 1928., ko je izdihnil sin Bogumil, 5. septembra 1930., ko je bil obsojen Janko, in končno spet 9. jun. 1932., ko je bil Mirko konfiniran. Stanko pa obležal, izmučen do smrti, ki ga je šest dni nato rešila trpljenja.

Prve podmornice

Malokateremu je znano, da se je prva podmornica imenovala "Nautilus", katerega imena se je poslužil Hubert Wilkins, kateri se je nameraval s staro, že izraženirano vojaško podmornico podati pod ledeno ploščo na severni tečaj.

Prvo podmornico Nautilus je leta 1801 dogradil Robert Fulton. Bil je sin revnega delavca, ki se je iz Irske preselil v Severno Ameriko. Že kot mal dečko se je zanimal za tehniko. Podmornico je sestavil v Londonu, bila pa je na parni pogon. Ker jo v Angliji ni mogel spraviti v denar, je z njo odpotoval v Francijo. Izumil in sestavil je tudi torpedo. Vse skupaj je ponudil francoski vladi v odkup. Poizkušali so njegovo iznajdbo in jo slednjič odklonili, ker se ni popolnoma obnesla.

Izpolnil je svojo iznajdbo in ji še pridejal potapljaški zvon, s pomočjo katerega so lahko pritrjevali mine na sovražne ladje. Napoleon Bonaparte, ki je bil v tem času prvi konzul, je najprvo denarno podpiral njegov izum. Polagoma ga je tako izpopolnil, da se je v dveh minutah lahko potopil ter napravil večurno vožnjo pod morjem. Ko je vse temeljito izpopolnil, je pa Napoleonovo zanimanje za podmornico nenadoma pojenjalo in ni se dal pregovoriti, da bi izum odkupil. Prvotno je namreč nameraval napasti Anglijo ter jo podjarmiti, ko pa so se njegovi načrti izjalovili, ga tudi morje in vse kar je bilo z njim v zvezi ni več zanimalo.

A tudi Fulton ni bil prvi iznajditelj. Že leta 1624 se je Angležu Korneliju Drebblu posrečilo sestaviti podmornico, ki je imela obliko soda.

Pravo in uporabno podmornico pa je sestavil Amerikanec David Bushnell in njegova konstrukcija je bila tako popolna, da so podmornico takoj uporabili v vojaške svrhe. Dovršena je bila v času osvobodilne vojne. S svojo podmornico je priplul do angleške ladje "Egale", jo podminiral in prižgal vžigalno vrvico. Angleški vojni ladji to ni dosti škodovalo, ker je bila premajhna količina razstreliva. Šele v letu 1864 se mu je na ta način posrečilo v državljanski vojni potopiti prvo angleško vojno ladjo.

B. Ri.

Upton Sinclair:

Sto procentov

Za Prosveto prevel Buri

Copyright by Upton Sinclair.

Ko se je Peter pripravil na odhod, je gospod Akerman segel s svojo trepetajočo roko v žep in iz njega izvlekel šumeč bankovec. Razgrnil ga je in videl, da je petsto dolarski bankovec, no svež in dišeč po tisku ker je najbrže pravkar prišel iz Narodne banke American Cityja, kjer je bil Akerman eden izmed ravnateljev.

"To je darilo, Gudge," je rekel stari bankir. "Vedeti morate, da v slučaju — ako me ščitite pred zločinci — vam ne bo ničesar manjkalo. Sedaj ste moj nastavljenec."

"Da, gospod," je odvrnil Peter. "Hvala vam, gospod." Bankovec je spravil v žep, se zadensko pomikal k vratom ter se neprestano klanjal. "Na klobuk ste pozabili," je rekel bankir.

"Saj res," je odvrnil trepetajoči Peter, pobral klobuk in se še enkrat priklanjal do vrat.

"Ne pozabite, Gudge," je rekel stari bankir. "Nočem biti umorjen. Nočem, da me ujamejo!" — — —

54.

Peter je hitel nazaj v mesto, se podal v banko gospoda Akermana in izmenjal bankovec. Blagajnik ga je trenotek strogo premeril, a vseeno mu je brez besed predal pet stodolarskih bankovcev. Tri je skril, dva pa je vtaknil v denarnico ter poiskal Nelli.

Povedal ji je svoj doživljaj z gospodom Akermanom ter omenil službo pri Akermanovi nečakinji.

"Koliko pa si dobil?" je bilo njeno prvo vprašanje. Ko je videla samo dva bankovca, je vzkliknila: "O, stari skopuh!"

"Rekel mi je, da prejmem še več."

"Obljuba ga seveda nič ne stane. Treba ga bo nekoliko ožeti. Daj sem, denar bom hranila sama."

"Potrebujem ga za lastne izdatke."

"Saj imaš svojo plačo."

"Da, ali . . ."

"Hranila ti ga bom. Ko boš nekoč pozneje potreboval, boš vesel, ko ti ga vrnem. Ti ne znaš štediti, to je ženska lastnost."

Peter se je poizkušal pogajati, a to je bilo veliko težje kot z McGivneyjem. Nežno ga je gledala in se privila k njemu—in Peter je izgubil pravo razsodnost. Uslužno je iztegnil roko ter si pustil vzeti bankovca. Ljubeče se mu je nasmehnila in Peter se je ojunačil:

"Sedaj, Nelli, si moja žena."

"Da, da," je odvrnila. "Seveda. Samo preje se morava na kak način odkrižati tega Teda Grothersa. Ljubosumno pazi name. Težavno in mučno je izmišljati vedno nove izgovore, da se lahko sestanem s teboj."

"Kako se naj ga rešiva?" je željno vprašal Peter.

"Pobegniti morava," je odvrnila. "Kakorhitro bo najina igra dokončana pa . . ."

"Joj, ali nameravaš zopet kaj novega?" je zastokal Peter.

Nelli se mu je smejala. "Videl boš. Tokrat bo stari Akerman olajšan za precejšnjo vsoto denarja. Potem izgineva, saj bova preskrbljena za vse življenje. Samo počakaj in mi ne govori o ljubezni, ker moja glava je polna načrtov. Oprosti mi, ne morem drugače."

Poslovila sta se in Peter se je podal v American House k McGivneyju. "Ne udaj se, bodi stanoviten," mu je še zapovedala Nelli, a to ni bilo tako lahko. McGivney ga je izpraševal, ožemal in pestil, da bi zvedel, kaj sta se pogovarjala s starim Akermanom. Moj Bog, kako zelo so se ti ljudje oklepali izvira podkupovanja. Peter je neprestano ponavljal, da je bil zelo lojalen. Akermanu je povedal samo resnico kakor je to storil tudi Guffey in McGivney. Povdarjal je, da je policija zaneslji va in Guffeyjevi agenti so socialistom na sledi.

"In kaj hoče od vas?" je vprašal mož s podganjim obrazom.

"Samo prepričati se hoče, da mu ničesar ne prikrivate in obljubiti sem mu moral, da bom sporočil vse, kar bom zvedel o zaroti proti njemu.

"Se morate pri njem še kdaj zglasiti?"

"Nič mi ni rekel."

"Si je zabeležil vaš naslov?"

"Ne. Ako me bo hotel videti, bo sigurno vas najprvo obvestil."

"Dobro. Vam je dal kaj denarja?"

"Da, dvesto dolarjev in rekel, da bom lahko zaslužil še več, če bom skrbel za njegovo varnost. To je vedno in vedno ponavljal. Bolan je in smrti se zelo boji."

Slednjič se je McGivney ponižal, se zahvalil Petru za zvesto sodelovanje in mu dal nadaljnja navodila.

Socialisti so povzdignili svoj glas v tuljenje. Advokatu Andrewsu se je vseeno posrečilo obiskati svoje aretirane socialiste in vsi so trdili, da je bombni atentat in vsa zarota podtaknjena. Nameravali so tiskati okrožnice, jih razposlati tovarišem vseh držav ter oznaniti širši javnosti dejanja, kar bi bila istočasno tudi nabiralna akcija. Potrebovali so denarja za advokate in priče.

Vse svoje delo so zelo prikrivali in McGivney bi bil rad zvedel, kje bodo dobili denar, videl bi rad kopijo cirkularja in vedel, kje in kdaj se bodo razposlale te okrožnice. Guffey se je pogajal s poštno upravo. Cirkularji se bodo zapleniili in uničili tako, da to ne bo prišlo v javnost.

Peter si je navdušen mel roke; zelo mu je ugajal ta načrt. Tako se mora zasledovati in preprečiti zločine. Mož s podganjim obrazom pa je zatrjeval, da to še ni nič, v par dnevih bo videl še marsikaj drugega. Peter naj ostane lepo pri svojem delu. Sedaj, ko je občinstvo vsled nameravanega bombnega atentata do skrajnosti razburjeno, je primeren čas delovanja.

55

Peter se je s tramvajem peljal k Miriam Jankovičevi in med potjo čital opoldansko izdajo "Timesa." Uredniki tega časopisa so resnično ščuvali ljudstvo proti socialistom. Ponatisnili so, kakor je že Nelli predvidevala, mnoga poglavja iz knjige "Sabotaža." Velike grozeče črke so oznanjale spodaj označeno snov. V časopisu je bila tudi objavljena slika McCormicka v zaporu. Ves čas se ni mogel briti in najbrže tudi ni bil pri najboljši volji, ko je moral stopiti pred fotografični aparat. Vsekakor, njegova vnanjost je bila dovolj divja, da je prepričala vsakega dvomljivca in potrjevala Petrovo mišljenje, da je Mac najnevarnejši rdečkar!

Časopisi so prinašali dolge članke o tem slučaju, ga spretno spravljali v zvezo z bombnimi atentati in umori iz amerikanske zgodovine, z najhujšimi vohunskimi zarotami in zasnovami. V republiki se nahaja ogromna morilska organizacija, so trdili časopisi. Ta organizacija poseduje na stotine časopisov, ima milijone čitalcev, a vse se financira z nemškim denarjem. Nek uvodni članek je meščane poziral k uporu, ker le tako se lahko reši republika ter se za vedno odstrani rdeča nevarnost. Peter je to čital in verjel kot vsak dober Amerikanec, da je vsaka natisnjena beseda tudi resnična. Vsled svojega narodnega čuta je prekipeval v sovraštvu do rdečkarjev.

(Dalje prihodnjič.)

IGRA NA MORJU

Spisal Zvonimir Kosem

Po kosilu so šli z verande. Gospod Dominik, ki je bil ves dan sijajno razpoložen, je svetoval, naj se odpeljejo na morje. Mira je ugovarjala, češ, da je trudna; naj sedejo rajši v senco pod smokve in naj jim gospod Dominik pripovedujejo, kako je živel v Parizu. Z Mirinim predlogom je soglašal tudi gospod Mavricij. V hiši družine Klariniceve, kamor je došel na oddih dva tedna prej nego gospod Dominik in se je že nekako udomačil, se je sploh rad strinjal z željami domačih; še celo pa je skrbel, da ni prišel v nasprotje z Miro. Samo Avrelija, Mirina starejša sestra, ki je kakor razposajen otrok skakljala pred vso družbo, se je vprašanja, ali na morje ali v senco, dotaknila le s svojim zvonečkljajočim smehom — ko pa so dospeli pod smokve, se je naglo obrnila in vzkliknila:

"Glejte morje, otroci!"

Njen pogled je pobliskal preko vseh obrazov in se razlil žareč na lica gospoda Dominika.

Vsi so obstali in gledali na safirno morsko plan, ki je migljala skozi smokvino vejevje in se v visokih pobrizgih lomila ob pečevju pod bregom.

"Stopimo torej v čoln, gospodična Avrelija?" je vprašal gospod Dominik.

V vijoličastem trakovju solnčne svetlobe, utrinjajoče se med vejevjem, se je svetil pred njim Avrelijin obraz in se samo smehljal. Še pred trenotkom na njegovih licih počivajoči pogled je krožil v zlate dalje nad morjem. Gospod Dominik je čutil, kako ga je v tej svetlobi njena kipeča mladost povabila s seboj, in nehote je iztegnil roko, kakor da hoče zagrabiti blesk vse te šumeče lepote, v čigar krogih se je zibal Avrelijin smeh, sijali njeni lasje in gorela belina njenih lic in njenega vratu; za hip mu je zaigrala med prsti njena vroča dlan — mimo njegovih oči je zablestel njen smehljaj — in njegova roka je bila prazna.

"Kopat se pojdem, gospod Dominik!"

Stal je na drobnem pesku z začudenimi očmi — pred živo zagonetko. Kakor tisti dan, ko se je pripeljal s parnikom in se napotil iz mesta na sprehod, ko se mu je prvič zasmejala iz zelenja na bregu bela Klariniceva hiša in je sklenil: Tu se hočem odpočiti! Pred njim so iz večernih senc zaoblele polne dekliške prsi in iz živahnih oči je zavel do njegovega srca pozdrav, ki ga je zdaj vabil, zdaj se mu umikal, zdaj se zopet skril v smeh in kljubovalnost in ga tako spremljal iz dneva v dan.

Z veselimi očmi ji je zakljuboval še sam:

"Vi v morje, gospodična Avrelija — jaz v čoln!"

Zasmejala se je. Njena laket se je izpročila svetla in gibka iz kratkega rokava, veja se je upognila in pretiči so trgali okusne smokve. Ena smokev je padla na klop, kjer je že sedela Mira in je odlagal gospod Mavricij na mizo debel roman; Mira se je sklonila, a prehitel jo je gospod Mavricij — Avrelija pa je zavrisnila:

"Sreča se je utrgala in ti padla v naročje, Mira!"

Izpustila je vejo, da je vzprhutala nad mizo, in njen smeh se je razletel v vetru, ko je plamila po izjedeni stezi navzdol proti morju — —

Nekoliko pozneje je sedel gospod Dominik pod napenjajočim se jadrom sredi morja, sam s svojimi sanjami in slikami, sam s svojim svetom, do katerega ni segal več Avrelijin glas. Mrgoleča morska površina, na njej zibajoči se pajčolan iz solnčnih žarkov. Na enakomerno dvigajočih se in padajočih valovih čoln — nad njim veter, v solncu veter, v vetru odmev daljnih pesmi. In gospod Dominik se je zleknil pod jadrom in se z valovi vred zibal v sanje; nad njim vijoča se modrina neba, okrog in okrog vzdrgetavajoče morje, na bregu gaj, sredi gaja smehljajoča se Klariniceva hiša — on počivajoč med svojimi sanjami.

Iz morja je pljusknil vrisk:

"Gospod Dominik — —"

Dvignil se je v čolnu in se ozrl; v njegove sanje se je nagnil zlat cvet.

"Vi tu, gospodična Avrelija? Pa si upate tako daleč od brega?"

Iz valov je blestelo žensko telo, kakor velika bela riba, in med škropečimi penami iztegnjena prelestna roka je vrgla proti čolnu perišče vode, da so se zaiskrile v solncu prseče kapljice kakor biseri.

"Bi radi, da bi utonila, gospod Dominik?"

"Če utonete — vaša krivda! Zakaj niste hoteli z menoj v čoln?"

To je bila njegova kazen.

Avrelija pa je smehljaje obrnila glavo.

"Tam je skala, gospod Dominik — —"

In melodija njenega glasu se je z roko vred zasekala v valove.

Gospod Dominik je še zaklical za njo:

"Igrate se z valovi, ker jim ne poznate dna, gospodična Avrelija!"

Iz pen se je dvignil njen smeh.

"In mi ne odpustite tega greha, gospod Dominik?"

"Drugje si boste morali poiskati odveze!"

"Samo vi ste moj spovednik, gospod Dominik!"

In zopet ji je zagrnil ramo val.

Nad morjem je zapihal močnejši veter in napel jadro, da se je čoln zagugal in je zaškropila voda čez rob, gospodu Dominiku v razpaljena lica. Nato je švignil čoln kakor galeb preko valovja. Ko je zaobrnil gospod Dominik jadro, je pognal naraščajoči jugovzhodnik čoln naravnost proti samotni, iz morja štrleči skali, da je frotala na jamboru rdeča zastavica — —

Počivala je vrhu skale; na okrogli pečini, visoke grsi nastavljene solncu v poljub, z rokami pod glavo.

"Gospodična Avrelija — —!"

Tik pred skalo je obstal čoln z gospodom Dominikom.

"Kako škoda, da nimam s seboj barv, čopiča in platna! Bil bi to lep akvarel — nimfa sredi morja — —"

Samo napol se je dvignila.

"Paris ima na izbiro boljših slik, gospod Dominik —"

"A nima nimf, kakor jo gledajo zdaj moje oči, gospodična Avrelija!"

Videl je, kako se ji burno dvigajo prsi, kako ji žare oči in ji plamte lica. In vprašal se je: Ali ni namenoma priplavala iz zaliva v njegovo bližino? Če je — zakaj razdira most, ki ga je zgradil do njegovega srca že vonj njenega prvega pozdrava?

Jugovzhodnik je postajal silnejši — morje se je dvigalo. V zagonu šofotajočega valovja se je poziba val čoln med visokimi, preko skale brizgajočimi penami. Gospod Dominik pa je prestrašeno pogledal na obzorje.

"Vihar bo, gospodična Avrelija!"

Z radostnim vzklikom je plamila pokonci in objela z razprostrtimi rokami val, kakor objame hrepeneča žena najdenčka.

"Vihar! In zato ostanem tu na skali, gospod Dominik, pa če treba, do večera — —"

In vnovič je zajela z rokami vode in jo raspršila okrog sebe.

"A jaz se odpeljem nazaj k bregu, gospodična Avrelija! — Čoln vam je na razpolago — —"

Z zmagovalnim smehom je zaplesala na skali.

Gospod Dominik je nategnil vrvi, in ko se je dvignjeno jadro napelo v vetru, se je poslovil mirno:

"Torej na svidenje po viharju!"

In kakor začaran grad ga je gledala z brega vabeča Klariniceva hiša, nad njo v ostrih trikotih bodeči oblaki pa so se zavrtali v njegove sanje kakor temni vprašaji — —

Tistikrat je prišumel do plahutajočega jadra visok val, iz njegovih pen je zraslo v čolnu drhteče žensko telo, gospoda Dominika se je oklenilo dvoje svetlih, še mokrih rok in v njegov obraz so se strastno vsesale Avrelijine ustnice.

VIHAR

Spisal Zvonimir Kosem

Pod visokim bregom, med ostrimi skalami, je hitela kakor ranjena srna, z očmi okrvavelimi in bloščečimi —

Tam zgoraj je hreščala harmonika, veselo, razposajeno — tu spodaj je šumelo morje kakor velik odprt grob — —

Življenje!

Vso noč in ves dan so plesali in vriskali mornarji, vino je teklo z miz, skozi okna so zvonile pesmi. Po cesti pred belo gostilnico, v senci kostanjev, pa so se sprehajala dekleta — sama žareča, od pesmi, vina in ljubezni kipeča mladost.

Življenje!

Tam zgoraj pesmi in smeh — tu spodaj v grob vabeči valovi.

V daljavi — pod zahajajočim solncem — so se premikale jadrnice s širokimi razpetimi jadri in vzžarevale v zlati svetlobi.

Daljni, odmikajoči se zlati krogi, nad njimi razprostrte alabatrosove peroti — —

Življenje daljno, na razprostrtih perotih bežeče — —

"Stipe!"

Zakričala je in se zgrudila na pečevje.

Ubil jo je — njeno srce, njeno mladost — in še so izgovarjala njena usta njegovo sladko ime:

"Stipe!"

S šklepetajočimi zobmi je vsekala v skalo in roka je trgala s telesa obleko in metala od sebe kos za kosom, da jih je raznašal veter na vse strani. Do belih prsi so se zagrebli prsti in se zajedli s konci nohtov v meso — do srca niso mogli, da bi ga izpulili, ga razsekali in ga kakor obleko kos za kosom pometali od sebe.

Morje je bučalo.

Drug za drugim so butali ob pečevje valovi in brizgali preko mrtvih skal. Preko groba — preko ubitega srca, preko ubite ljubezni — je pljuskala voda. Srce si je želelo utehe — ni je našlo. Še na dnu groba ga je videla, v vrvenju mornarjev vriskajočega, kako se odmika od nje njegov pogled, njegova duša. Kakor v tujko so strmele njegove oči, nekoč prijazne samo njej. Njegova roka — tista roka, ki je nekoč objemala samo njo — pa se je ljubeznivo oklepala pasu druge. Ob oknu je slonela med ovenelimi rožami, z obrazom v dlaneh; onadva sta sedela zunaj pod kostanji, prsi na prsih, ustnice na ustnicah. Še je slišala harmoniko; onima dvema zunaj je prepevala življenje, njej ob oknu smrt — —

"Palmira!" —

Z brega se je utrgal proti skalam navzdol glas, prestrašen, proseč.

Planila je pokonci in vihrala dalje. Zaman je klicala za njo prijateljica.

Visoko je pljusknilo pred njo morje in se odprlo nastežaj — —

Obstala je za hip kakor pred zevajočim žrelom. Proti njej so sikali valovi — kače z usločenimi glavami, a trepetajočimi, na smrten pik pripravljenimi želi. Že se je ovijala njenih bosih nog voda . . . voda deroča in hrumeča po opolzkih skalah. In mlado telo je omahnilo . . . Pa se je dvignila in drvela dalje . . . zopet mahnila, zopet vstala — z iztegnjenimi, v daljo grabečimi rokami — —

Sredi vriskanja je utihnila harmonika — iz gostilnice pa so se razlili po bregu navzdol ljudje in še videli, kako se je zapenilo proti nebu morje, kako se je iz valov nasmehnil bel obraz in je bela roka zadnjikrat zamahnila v slovo krvavi večernji zarji — življenju daljnemu, tujemu, na krvavih perotih bežečemu — —

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30, 1932), poznaš, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00 in za pol leta pa $3.00. Člani SNPJ dopolnjuje $4.00 na leto, za pol leta $2.00.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $7.50, pol leta $3.75, za tujino $6.00.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani dopolnjuje samo $1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

Upravništvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in tajnicam se naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopilih, črtanih in izobčenih članov upravništvu Prosvete, da se lahko točno uredi imenik za pošiljanje Prosvete. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na nalaže zato pripravljenih listinak vse naslove upravništvu Prosvete posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravništvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti". Ali jih čitate vsak dan?

VABILO NA PIKNIK

PEVSKI ZBOR "SLOVAN"

So. Chicago, Ill.

priredi svoj LETNI PIKNIK

V NEDELJO, 7. AVGUSTA 1932

na East Side Forest Preserve, 114th St.—Ave. D

Cenjeno občinstvo se uljudno vabi, da se tega piknika polnoštevilno udeleži. ODBOR.

POJASNILO

Vsled depresije in ogromne krize, ki je zadela tudi naše članstvo oziroma naročnike našega lista Prosveta, je potrebno, da pojasnimo tajnikom in zastopnikom Prosvete, da lahko vzamejo od naročnikov za list Prosveta naročnino tudi samo za pol leta in kjer ni drugače tudi samo za četrt leta. Vzemite kar se dobiti da, ker razmere zahtevajo to. List Prosveta je zelo prizadet v ti krizi in zato apeliramo na tajnike in naročnike, da skušajo kjerkoli mogoče c hraniti naročnike na dnevnik. Apeliramo tudi na posamezne naročnike, da naj če le mogoče poravnaje svojo naročnino in če ni mogoče plačati celoletno plačajte polletno naročnino, samo da se ohrani list še nadalje kot dnevnik.

Fr. Godina, upravitelj.

TELEFON ROCKWELL 4906

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila na veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, ruskem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje tajništvo tiskarne
Cene zmerne, umijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA